

Ma'mura TAJIBAYEVA,

Pedagogika mahorat markazi pedagogika, psixologiya va amaliy fanlar kafedrası o'qituvchisi
E-mail: mamuratajibayeva86@mail.ru

PhD., dotsent M.Qo'ldasheva taqrizi asosida

TECHNOLOGIES FOR DEVELOPING STUDENTS' ABILITY TO UNDERSTAND TEXT USING MULTIPLATFORM

Annotation

This article analyzes the role of multiplatform technologies in primary education in the development of students' ability to understand the text. Multiplatform technologies allow students to present texts not only in written form, but also in audiovisual and interactive ways. The article examines how these technologies develop students' skills in understanding and analyzing text, as well as techniques that can be effectively applied in the learning process. Techniques such as interactive exercises, gamification, audiovisual materials, and text visualization increase student interest and make the learning process more efficient. The article shows that multiplatform technologies are an effective tool in enhancing students' ability to understand text in primary education.

Key words: Multiplatform technologies, primary education, text comprehension, interactive exercises, audiovisual materials, gamification, technologies in education, student activation, methodological approach, analysis skills, learning efficiency, visualization, pedagogical technologies.

ТЕХНОЛОГИИ РАЗВИТИЯ СПОСОБНОСТИ УЧАЩИХСЯ К ПОНИМАНИЮ ТЕКСТА С ПОМОЩЬЮ МУЛЬТИПЛАТФОРМЕННОСТИ

Аннотация

В этой статье анализируется роль мультиплатформенных технологий в начальном образовании в развитии способности учащихся понимать текст. Мультиплатформенные технологии позволяют учащимся представлять тексты не только в письменной форме, но и аудиовизуальными и интерактивными способами. В статье рассматривается, как эти технологии развивают у учащихся навыки понимания и анализа текста, а также методы, которые можно эффективно применять в процессе обучения. Такие методы, как интерактивные упражнения, геймификация, аудиовизуальные материалы и текстовые визуализации, повышают заинтересованность учащихся и делают процесс обучения более эффективным. В статье показано, что мультиплатформенные технологии являются эффективным средством повышения способности учащихся понимать текст в начальном образовании.

Ключевые слова: Мультиплатформенные технологии, начальное образование, понимание текста, интерактивные упражнения, аудиовизуальные материалы, геймификация, технологии в образовании, активизация учащихся, методический подход, навыки анализа, эффективность обучения, визуализация, педагогические технологии.

MULTIPLATFORMA YORDAMIDA O'QUVCHILARNING MATNNI TUSHUNISH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH TEKNOLOGIYALARI

Annotatsiya

Ushbu maqolada boshlang'ich ta'limda multiplatforma texnologiyalarining o'quvchilarning matnni tushunish qobiliyatini rivojlantirishdagi o'rni tahlil qilinadi. Multiplatforma texnologiyalari o'quvchilarga matnlarni nafaqat yozma shaklda, balki audiovizual va interaktiv usullarda taqdim etish imkonini beradi. Maqolada ushbu texnologiyalarning o'quvchilarning matnni tushunish va tahlil qilish ko'nikmalarini qanday rivojlantirishi, shuningdek, o'quv jarayonida samarali qo'llanilishi mumkin bo'lgan metodlar ko'rib chiqiladi. Interaktiv mashqlar, gamifikatsiya, audiovizual materiallar va matnni vizualizatsiya qilish kabi usullar, o'quvchilarning qiziqishini oshiradi va o'rganish jarayonini yanada samarali qiladi. Maqola, multiplatforma texnologiyalarining boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning matnni tushunish qobiliyatini oshirishdagi samarali vosita ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Multiplatforma texnologiyalari, boshlang'ich ta'lim, matnni tushunish, interaktiv mashqlar, audiovizual materiallar, gamifikatsiya, ta'limda texnologiyalar, o'quvchilarni faollashtirish, metodik yondashuv, tahlil qilish ko'nikmalari, o'rganish samaradorligi, vizualizatsiya, pedagogik texnologiyalar.

Kirish. Mamlakatimizda zamonaviy ta'lim tizimi har bir o'quvchining o'quv jarayoniga qiziqish va ehtiros bilan yondashishga imkon beruvchi yangi pedagogik yondashuvlarni talab qilmoqda [1]. Xususan, boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning matnni tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish masalasi ahamiyat kasb etadi. Bu jarayonni samarali tashkil etishda yangi texnologiyalardan foydalanish, xususan multiplatforma texnologiyalari muhim o'rin tutadi. Multiplatforma — bu turli xil texnologiyalar va o'quv vositalari yordamida o'quv jarayonini interaktiv va ko'p qatlamli qilish imkonini beruvchi tizimdir. Ushbu maqolada multiplatforma texnologiyalaridan foydalanish orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarning matnni tushunish qobiliyatini qanday rivojlantirish mumkinligi haqida so'z yuritiladi.

Ta'lim jarayonida multiplatforma texnologiyalarining o'quvchilarning matnni tushunish qobiliyatini rivojlantirishdagi o'rni haqida olib borilgan tadqiqotlar, o'qituvchilar va pedagoglar uchun muhim ilmiy asos yaratadi [3]. Ushbu adabiyotlar tahlili

orqali multiplatforma texnologiyalarining ta'lim jarayonidagi samaradorligi, ularning metodik jihatlari va o'quvchilarning matnni tushunish qobiliyatini qanday rivojlantirishi haqida bir qancha ilmiy fikrlar va yondashuvlar ko'rib chiqiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Multiplatforma texnologiyalari va o'qish jarayoni kitobida multiplatformaning ta'lim jarayonidagi o'rni va uning turli texnologik vositalar orqali o'quvchilarga taqdim etilishining samarali usullari haqida ko'plab tadqiqot ishlari olib borilgan bo'lib, xususan, Abduqodirova, G. (2022). Boshlang'ich ta'limda matnni tushunish metodlari asarida, muallif multiplatforma texnologiyalarining boshlang'ich sinf o'quvchilarning o'quv ko'nikmalarini rivojlantirishdagi muhimligini ta'kidlaydi. U multiplatforma yordamida o'quvchilarga matnlarni faqat yozma shaklda, balki vizual va interaktiv materiallar yordamida taqdim etishning samarali ekanligini ko'rsatadi. Yozuv va tasvirli materiallarning o'zaro integratsiyasi o'quvchilarning matnni tezroq va yaxshiroq tushunishiga imkon yaratadi. Karimova, R. (2021) tomonidan

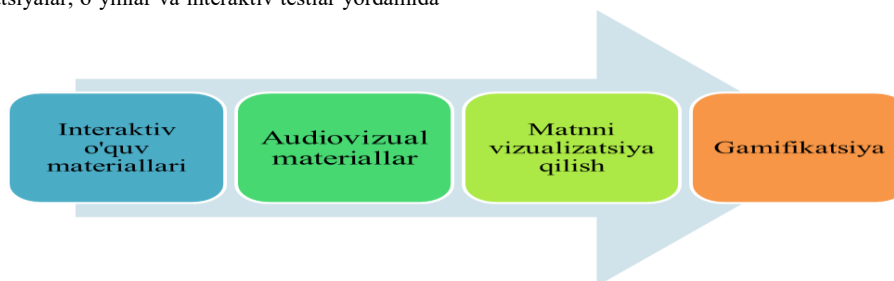
matnni audiovizual va interaktiv shakllarda taqdim etish orqali o'quvchilarning qiziqishini oshirishi, ularning o'quv materialiga bo'lgan e'tiborini kuchaytirishi mumkinligini ta'kidlaydi. Matnni vizual va audiovizual materiallar yordamida tushunishning samarasini ko'rsatgan tadqiqotlar, o'quvchilarning tajriba va ko'nikmalarini rivojlantirishda multiplatforma texnologiyalarining muhimligini isbotlaydi. Ismoilova, L. (2023) o'z tadqiqot ishlarida boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning matnni tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish asarida, multiplatforma texnologiyalarining o'quvchilarning tushunish jarayonini kengaytirish va ular bilan muloqot qilishdagi o'rniga alohida e'tibor qaratilgan. Akhmedov, Z. (2020) Ta'limda texnologiyalar va yangi pedagogik yondashuvlar kitobida, o'qituvchilarning texnologiyalarga qiziqishi va ularni ta'lim jarayoniga qo'llashga tayyorligi ta'kidlanadi. Akhmedov multiplatformaning ta'lim jarayonidagi o'rnini haqida gapirarkan, texnologiyalarning o'quvchilarni faqat passiv eshituvchi sifatida emas, balki faol ishtirokchiga aylantirishdagi roli muhimligini ta'kidlaydi [3].

Tadqiqot metodologiyasi. Multiplatforma texnologiyalari turli xil elektron qurilmalar va platformalar yordamida o'qish jarayonini amalga oshirishga imkon beradi. U o'quvchilarga matnni nafaqat yozma shaklda, balki audiovizual materiallar, animatsiyalar, o'yinlar va interaktiv testlar yordamida

taqdim etishga imkon yaratadi. Bu texnologiya o'quvchilarning diqqatini jalb qilish va o'qish jarayonini samarali tashkil etishda muhim vosita bo'lib, ularni nafaqat o'qishga, balki o'rganish jarayoniga faol jalb qilishga yordam beradi. Shunday qilib, multiplatforma o'quvchilarning individual ehtiyojlari va qiziqishlarini inobatga olgan holda, ta'lim jarayonini boyitadi.

Matnni tushunishning ahamiyati. Matnni tushunish, o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini shakllantirishda markaziy o'rin egallaydi. Bu jarayon nafaqat o'qilgan matnni anglash, balki uning mazmunini chuqurroq tahlil qilish, ma'lumotni xulosa qilish va yaratish qobiliyatini ham rivojlantiradi. O'quvchilarga matnni tushunish va tahlil qilishni o'rgatish, ularga dunyoqarashlarini kengaytirish va til ko'nikmalarini oshirish imkonini beradi [5]. Shu bilan birga, matnni tushunish o'quvchilarni mantiqiy fikrlashga, tanqidiy yondashuvga o'rgatadi va ularning ijodiy salohiyatini rivojlantiradi.

Multiplatforma yordamida matnni tushunish qobiliyatini rivojlantirish. Matnni tushunish qobiliyatini rivojlantirishda multiplatforma texnologiyalarini qo'llash bir nechta samarali metodlarni o'z ichiga oladi. Quyida ushbu metodlardan ba'zilariga to'xtalib o'tamiz (1-rasm):

1-rasm. Multiplatforma texnologiyalari

Interaktiv o'quv materiallari: Multiplatforma o'quvchilarga matnni interaktiv tarzda o'rganish imkonini beradi. O'quvchilar matnni o'qib chiqqandan so'ng, unga tegishli savollar, viktorinalar yoki testlar orqali o'z bilimlarini sinovdan o'tkazishlari mumkin. Bu usul o'quvchilarning materialni yanada chuqurroq anglashiga yordam beradi.

Audiovizual materiallar: Matnni audiovizual shaklda taqdim etish o'quvchilarga materialni turli usullar bilan qabul qilish imkonini yaratadi. Masalan, matnni o'qish bilan birga tegishli video yoki animatsiya ko'rish, matnning mazmunini yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Bu yondashuv o'quvchilarning diqqatini yanada o'ziga jalb qiladi va ularning matnni anglash jarayonini jonlantiradi.

Matnni vizualizatsiya qilish: Matnning asosiy g'oyalari va tarkibini diagrammalar, xaritalar, infografikalar orqali ko'rsatish o'quvchilarga matnni tezda va oson tushunishga yordam beradi. Vizual elementlar, ayniqsa, tasavvur qilish va xotirani mustahkamlash uchun foydalidir.

Gamifikatsiya: O'qish jarayoniga o'yin elementlarini qo'shish o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi. Matnni tushunishni o'rganish jarayonida o'yinlar, viktorinalar va interaktiv mashqlar yordamida o'quvchilar o'z bilimlarini qiziqarli tarzda sinab ko'rishlari mumkin.

Onlayn tahlil va muhokama: Matnni o'qib chiqqandan so'ng, o'quvchilarga onlayn formatda tahlil qilish va muhokama qilish imkoniyatini berish, ularning fikrlarini erkin ifodalashga yordam beradi. Bu jarayon nafaqat matnni tushunish, balki tanqidiy fikrlash va muloqot ko'nikmalarini ham rivojlantiradi.

4. O'qituvchining roli va metodik yondashuvlar

Multiplatforma texnologiyalaridan samarali foydalanish uchun o'qituvchilar yangi metodik yondashuvlarni qo'llashlari zarur. O'qituvchi o'quvchilarning individual ehtiyojlari va qiziqishlarini hisobga olgan holda, har bir o'quvchiga moslashtirilgan o'qish materiallari va faoliyatlarni tanlashni bilishi lozim. Bu o'qituvchi nafaqat darsni interaktiv tarzda o'tkazish, balki o'quvchilarga o'rganish jarayonida qo'llaniladigan turli xil texnologiyalarni tushuntirib berishni ham o'z zimmasiga oladi.

Tahlil va natijalar. Multiplatforma texnologiyalarini qo'llash orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarning matnni tushunish qobiliyatini rivojlantirishda quyidagi sezilarli o'zgarishlar va yutuqlar kuzatildi:

1. O'quvchilarga matnni faqat yozma shaklda emas, balki audiovizual va interaktiv tarzda taqdim etish ularga nafaqat mazmunni anglashni osonlashtirdi, balki o'quv jarayonini qiziqarli va samarali qilishga yordam berdi.

2. Matnni tushunishda interaktiv testlar, viktorinalar va o'yinlar yordamida o'quvchilar o'z bilimlarini tekshirib, o'rganish jarayonini yanada faolroq o'tkazdilar. Audiovizual materiallar va animatsiyalar orqali matnning mazmuni vizual tarzda ko'rsatilganligi o'quvchilarning tushunishini kuchaytirdi. Shuningdek, matnni vizualizatsiya qilish usuli, ya'ni diagrammalar, xaritalar va infografikalarning qo'llanilishi, o'quvchilarga matnning asosiy fikrlarini yaxshiroq tushunishga yordam berdi.

3. Gamifikatsiya texnologiyalarining qo'llanishi, ya'ni o'yinlar yordamida o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish, ularni o'rganish jarayoniga faol jalb qilishga yordam berdi. O'quvchilar matnni o'rganishda nafaqat passiv qabul qiluvchi, balki faol ishtirokchiga aylanishdi. O'yinlar va viktorinalar yordamida o'quvchilarning matnni tahlil qilish qobiliyatlari, shuningdek, ijodiy fikrlash va tanqidiy yondashuv ko'nikmalari rivojlandi.

4. Multiplatforma texnologiyalarining qo'llanilishi matnni tushunish jarayonida ijobiy ta'sir ko'rsatdi. O'quvchilarning tushunish darajasi aniq oshdi, chunki texnologiyalarning bir nechta shakllarini qo'llash o'quvchilarga matnni turli usullar bilan o'rganish imkoniyatini berdi. Masalan, audiovizual materiallar va interaktiv testlar orqali o'quvchilar matnni tezroq va samarali tushunishdi. Ushbu yondashuvlar o'quvchilarning tasavvurini kengaytirib, ularning o'quv materialiga bo'lgan qiziqishini oshirdi.

5. Bundan tashqari, multiplatforma texnologiyalarining imkoniyatlari o'quvchilarning o'rganish jarayonini individual tarzda boshqarishga imkon beradi. Har bir o'quvchining ehtiyojlariga moslashtirilgan materiallar, interaktiv faoliyatlar va o'yinlar orqali o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi yaxshilandi.

Shu bilan birga, matnni tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishda o'qituvchining roli ham muhim ahamiyatga ega bo'lib, o'qituvchining metodik yondashuvi, texnologiyalardan samarali foydalanish va o'quvchilarga to'g'ri yo'l-yo'riq ko'rsatishi ta'lim jarayonining muvaffaqiyatli bo'lishida asosiy omil bo'ldi.

Shuningdek, o'quvchilarga matnni turli xildagi usullarda taqdim etish orqali, ular faqat matnni tushunib qolmay, balki o'sha matnni tahlil qilib, uning maqsad va mazmunini yaxshiroq tushundilar.

Xulosa va takliflar. Umuman olganda, multiplatforma texnologiyalari o'quvchilarning matnni tushunish qobiliyatini

rivojlantirishda juda samarali vosita bo'lib, ularning o'rganish jarayonini nafaqat qiziqarli, balki samarali qiladi. O'quvchilar turli xil platformalarda ishlash orqali o'quv materiallarini yaxshiroq o'zlashtirib, matnni tushunish va tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Shu bilan birga, o'qituvchilar multiplatforma texnologiyalarini to'g'ri va samarali qo'llash orqali o'quvchilarga individual yondashuvni ta'minlashlari mumkin. Bu yondashuv nafaqat boshlang'ich sinfda, balki kengroq ta'lim jarayonida ham samarali qo'llanilishi mumkin.

ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh. Yangi O'zbekiston strategiyasi. Toshkent. 2021 yil
2. Abduqodirova, G. Boshlang'ich ta'limda matnni tushunish metodlari. Toshkent: O'qituvchi. 2022.
3. Karimova, R. Multiplatforma texnologiyalari va o'qish jarayoni. Samarqand: Ilm. 2021.
4. Ismoilova, L. Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning matnni tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish. Toshkent. O'qituvchi. 2023.
5. Mavlonova R.A., To'rayev O.T., Xasanboyeva O., Xoliqberdiyev K.M. Pedagogika. – Toshkent, O'qituvchi, 1998.